

Onko koirallani matoja?

ORION
PHARMA

Hyvinvointia rakentamassa

Koirien sisäloiset eli ”madot”

Lähestulkoon kaikki koirat saavat jossain elämänsä vaiheessa matotartunnan. Suomessa koirien yleisimmät sisäloiset kuuluvat pyörö- ja heisimatojen ryhmään. Pyörömadot ovat suiponmallisia ja muutamasta millimetristä pariinkymmeneen senttiin pitkiä. Niitä ei omistaja juuri pääse näkemään, sillä ulosteen mukana tulee ainoastaan matojen munia, jotka ovat mikroskooppisen pieniä. Pyörömatoja ovat esimerkiksi suolinkainen, hakamato ja piiskamato. Heisimadot puolestaan voivat kasvaa useiden kymmenien senttimetrin pituisiksi ja ne ovat litteitä ja jaokkeista koostuvia. Heisimadon jaokkeita voi joskus nähdä kiemurtelevan eläimen peräaukon ympärillä.

Voiko koirallani olla matoja?

Koiranpennut

Melkeinpä jokainen koiranpentu saa suolinkaistartunnan emoltaan jo kohdussa. Nartulla on aikaisempien tartuntojen jäljiltä koteloituneita suolinkaisen toukkia elimistössään. Nämä toukat aktivoituvat tiineyden loppuvaiheessa, ja siirtyvät istukan välityksellä pentuihin. Syntymän jälkeen suolinkaisen toukat lähtevät vaelukselle pennun elimistöön, jossa ne käyvät läpi elämänsä vaiheita. Toukat jättävät jälkeensä kudosvaurioita eri elimiin tunkeutuessaan. Noin kaksi–kolme viikkoa syntymän jälkeen loiset ovat vaeltaneet takaisin suoleen, jossa ne kypsyvät aikuisiksi ja alkavat tuottaa suuria määriä munia. Tänä aikana pennut ovat suolinkaistartunnan tärkeimpiä levittäjiä. Pentu voi saada tartunnan emoltaan myös maidon välityksellä.

Aikuinen koira

Pennun aikuistuessa sen vastustuskyky suolinkaistartuntaa vastaan voimistuu. Tästä huolimatta myös aikuiset koirat voivat saada tartunnan ja levittää sitä eteenpäin. Yksikin tartuntaa kantava koira saattaa levittää tartuntaa kohtalaisen laajalle alueelle sen ulkoilualueella. Haka- ja piiskamatotartunnat ovat huomattavasti suolinkaistartuntoja harvinaisemmat, mutta niitäkin tavataan koirilta silloin tällöin.

Heisimadot leviävät ainoastaan väli-isäntien avulla, joten tartunta voi olla sellaisella lemmikillä, joka saa raakaa riistan lihaa tai riistan sisäelimiä tai syö eläviä tai kuolleita pikkujyrsijöitä. Myös hyönteiset, kuten esimerkiksi kirput, täit tai väiveet, voivat levittää tartuntaa.

Matkustava koira

Matkustava koira altistuu kohdemaan mukaan erilaisille tartunnoille. Loiset leviävät eri väli-isäntien avulla ja kohdemaan loistilanteesta olisikin hyvä ottaa selvää jo ennen matkaa. Monia loistartuntoja pystytään ennaltaehkäisemään kotimaassa aloitetulla hoidolla.

Osa tartunnoista on ihmiselle vaarallisia, kuten esimerkiksi ekinokokki. Maa- ja metsätalousministeriö on antanut asetuksen Suomeen tuotavien koirien ja kissojen heisimatolääkityksestä ekinokokkia vastaan. Eläintä kuljettava henkilö on vastuussa asetusten noudattamisesta ja velvollinen ottamaan selvää kulloinkin voimassa olevista säännöistä. Tietoa löytyy esimerkiksi osoitteesta www.ruokavirasto.fi. On olennaista, että loishäätö suoritetaan jo ulkomailla ennen Suomeen paluuta loisen leviämisen estämiseksi. Myös useat muut maat vaativat ekinokokkilääkityksen ennen eläimen tuomista maahan. **Ekinokokkihäätöön hyväksytään pratsikvantelia sisältävät valmisteet.**

Miten koira saa tartunnan?

- Suolinkaiset** Tarttuvat koiran ulosteiden ja suolinkaisten munien saastuttaman ympäristön välityksellä tai tartunnan saaneiden saaliseläinten välityksellä. Koiranpennut saavat tartunnan jo kohdussa tai emonmaidon välityksellä. Munat selviävät ympäristössä elinkykyisinä jopa vuosia.
- Hakamato** Tarttuu ulosteiden mukana ympäristöön joutuneiden munien välityksellä tai tartunnan saaneen saaliseläimen välityksellä. Voi tunkeutua myös ihon läpi isäntään.
- Piiskamato** Tarttuu munien välityksellä yleensä ympäristöstä. Harvinainen Suomessa.
- Heisimadot** Tarttuvat aina väli-isännän, eli tartunnan saaneen eläimen kautta. Koira voi saada tartunnan syömällä eläviä tai kuolleita jyrssiöitä tai raakaa riistan lihaa tai sisäelimiä. Kirput ja muut hyönteiset toimivat usein heisimadon väli-isäntinä. Heisimatoihin kuuluva ihmisen lapamato, eli leveä heisimato, voi tarttua koiraan raa’an järvikalan välityksellä.

Mistä näkee, että koiralla on matoja?

Koirassa näkyy harvoin merkkejä loistartunnasta. Pienet pennut saattavat vaikuttaa huonokuntoisilta, mikäli loisinfektio on voimakas eli suolistossa on paljon matoja. Aikuisilla eläimillä on harvoin selviä ulkoisia oireita, vaikka loistartunta saattaa niidenkin terveydentilaan vaikuttaa. Voimakas tartunta heikentää koiran yleiskuntoa ja altistaa sen ruuansulatuskanavan oireille: oksentelulle, ummetukselle tai ripulille. Heisimatojen kiemurtelevia jaokkeita lukuun ottamatta omistaja näkee loisia harvoin, sillä matojen tuottamat munat ovat liian pieniä silmin nähtäviksi. Loisia ei juuri näy ulosteen tai oksennuksen seassa muutoin kuin hyvin voimakkaissa tartunnoissa, jolloin tilanpuute ajaa aikuiset madot levittäytymään lähemmäksi suoliston alku- ja loppupäätä.

Voivatko madot tarttua ihmiseen?

Suolinkainen voi tarttua myös ihmisiin. Pienet lapset voivat saada tartunnan esimerkiksi leikkiessään alueilla, joihin tuuli ja sadevesi on kuljettanut koirien tienvarsille jätetyistä ulosteista peräisin olevia matojen munaia.

Ihmisillä koiran suolinkainen ei kehity suolistoiseksi, vaan loiset tunkeutuvat ulos ruuansulatuskanavasta muualle elimistöön, ja vaeltavat eri elimissä aiheuttaen kudosaivourioita. Oireet jäävät usein huomaamatta, mutta pahimmassa tapauksessa voi esimerkiksi pari toukkaa silmään eksyessään aiheuttaa silmän peruuttamattoman sokeutumisen.

Ekinokokkiheisimadot voivat aiheuttaa ihmiselle vakavan sairauden, jossa sisäelimiin muodostuu kasvainmaisia loisrakkuloita.

Mitä sisäloisia koirallani voisi olla?

Suolinkainen

Koiran suolinkainen on yleinen loinen. Aikuisen loinen elää koiran suolistossa ja saattaa kasvaa toistakymmentä senttiä pitkäksi. Suolinkainen ei tarvitse väli-isäntää, vaan koira saa tartunnan useimmiten suoraan ympäristöstään, esimerkiksi juomalla vesilätäköstä tai syömällä ruohoa. Suolinkaiset voivat tarttua myös esimerkiksi pikkueläinten raatojen välityksellä. Aikuisilla koirilla suolinkaisen toukat vaeltavat pois suolesta muualle elimistöön ja osa toukista koteloituu eri elimiin, muun muassa lihaksistoon. Narttukoirilla nämä koteloituneet lepomuodot aktivoituvat tiineyden loppuvaiheessa ja vaeltavat istukan kautta sikiöihin. Näin koiranpennut saavat tartunnan jo ennen syntymää. Yksi nartukoiran saama tartunta riittää tartuttamaan kaikki nartun pentueet. Suolinkaisnaaraat erittävät tuhansia munia, jotka päätyvät koiran ulosteen mukana ympäristöön. Suolinkaisen munat ovat erittäin kestäviä ja selviävät ympäristössä vuosia.

Hakamato

Pyörömatoihin kuuluvat hakamadot ovat suolinkaista huomattavasti harvinaisempia. Hakamadot pureutuvat suolenseinämyyn ja käyttävät ravinnokseen sieltä tihkuvia kudostenesteitä. Voimakkaassa tartunnassa hakamatojen aiheuttama kudostuho voi heikentää koiran yleiskuntoa ja aiheuttaa anemiaa.

Piiskamato

Piiskamatotartunta on Suomessa harvinainen, ja silloinkin suolessa on yleensä vain muutama loisyksilö. Piiskamadot eivät muista pyörömatoista poiketen elä ohutsuolessa, vaan suoliston loppupäässä, umpi- ja paksusuolessa. Piiskamato saa nimensä pitkästä, piiskanmalisesta suuosastaan, jota se käyttää suolen limakalvon lävistämiseen ja veren imemiseen.

Heisimato

Heisimatoja on useita eri lajeja, mutta Suomessa ainoastaan muutama laji on koiralla merkityksellinen. Heisimato tarvitsee elämänsä kiertonsa läpikäymiseen sekä väli- että pääisännän. Väli-isäntinä toimivat mm. pikkujyrsijät, hyönteiset sekä riistaeläimet. Väli-isännissä heisimadot muodostavat rakkulamaisia kystia eri puolelle elimistöä. Nämä kystat vaurioittavat elimiä ja heikentävät väli-isännän yleiskuntoa. Saadakseen tartunnan koiran on syötävä tartuntaa kantava eläin tai sen lihaa. Pääisännässä, eli koirassa, heisimato elää suolistossa. Heisimatojen pituus vaihtelee lajista riippuen muutamasta millimetristä jopa muutamaan metriin. Loisen pää kiinnittyy suolen seinämään hakasten ja imukuppien avulla ja se alkaa kasvattaa uusia jaokkeita, samalla kun vanhat jaokkeet siirtyvät kohti madon "häntäpäätä". Loppupään jaokkeet täyttyvät munilla, irtoavat ja päätyvät ulosteen mukana ympäristöön. Heisimatotartunta on yleisempi kissoilla kuin koirilla.

Loishäätö

Kuinka usein koira tulisi hoitaa?

Riskiryhmään kuuluvat aikuiset koirat ja koiranpennut tulisi hoitaa loistartunnan varalta säännöllisesti. Koiranpentujen loishäätö aloitetaan kahden viikon iässä. Suolinkaiset vaeltavat koiran elimistössä myös suoliston ulkopuolella ja tietyn väliajoin uusi ”suolinkaiserä” palaa takaisin suolistoon. Annetut loishäätölääkkeet tehoavat vain sillä hetkellä suolistossa oleviin loisiin, joten on erittäin tärkeää, että koiranpennun loishäätö toistetaan kahden viikon välein, kunnes vieroituksesta on kulunut 2 viikkoa. Sen jälkeen loislääkitys annetaan kerran kuu-kaudessa puolen vuoden ikään saakka. Pentujen emo lääkitään joka kerta, kun pennutkin lääkitään, jotta loisen kiertokulku emon ja pentujen välillä saataisiin katkaistua.

Hoitovaihtoehdot

Markkinoilla on useita erilaisia, eri loisiin tehoavia loishäätölääkkeitä, joista jokainen koiranomistaja löytää varmasti omalle koiralleen sopivimman valmisteen. **Loislääkettä annettaessa on tärkeä varmistaa, että valittu lääke tehoaa niihin loisiin, joita koiralla todennäköisesti on.**

Loishäätölääke annostellaan ohjeen mukaan koiran painon mukaisesti. Loishäätölääkettä ei saa koskaan aliannostella, sillä silloin koiran tarvitsema määrä lääkettä jää vajaaksi, eikä annettu kuuri tehoa loisiin.

Suurin osa loishäätövalmisteista on erittäin hyvin siedettyjä. Suuret yliannokset lääkettä saattavat aiheuttaa ohimenevää pahoinvointia ja ripulia.

Jos loisia on hoitohetkellä suolistossa paljon, saattaa koiralle hoidon jälkeen tulla ruuansulatuskanavan oireita, kuten pahoinvointia ja ripulia. Oireet ovat tällaisissa tapauksissa yleensä lieviä ja ohimeneviä.

Aikuisten koirien hoitoaikataulu laaditaan säännöllisten (esimerkiksi neljä kertaa vuodessa otettavien) ulostenäytteiden tai vaihtoehtoisesti koiran elintavan perusteella. Loistilanteen kartoituksessa suurin merkitys on sillä, mitä eläin syö ja minkälainen tartuntapaine sen elinympäristössä on. Läheskään kaikille eläimille ei kaksi kertaa vuodessa annettu loishäätökuuri ole riittävä, sillä korkeassa tartuntapaineessa elävä koira voi saada uuden tartunnan pian loishäätökuurin jälkeen. Esimerkiksi ulkotarhoissa pidettävät koirat tarvitsevat kuurin huomattavasti useammin. Hoitoaikataulun lisäksi tällainen kartoitus auttaa myös valitsemaan kyseiseen sisäloistartuntaan parhaiten tehoavan lääkkeen.

Tabletit

Tablettimuotoista lääkevalmistetta käytettäessä täytyy valmisteen pakkausselosteesta varmistaa, onko valmiste tarkoitettu annettavaksi kertahoitona (yksi tabletti riittää), vai onko valmistetta tarkoitus antaa usean päivän ajan. Jos lääkettä annetaan liian lyhyt kuuri, voi hoitoon vaadittava määrä lääkettä jäädä vajaaksi, eikä lääke silloin tehoa loisiin.

Tabletin antoa voi helpottaa kätkemällä lääke makupalaan tai tahnaan tai antamalla tabletti siihen tarkoitettulla annostelijalla.

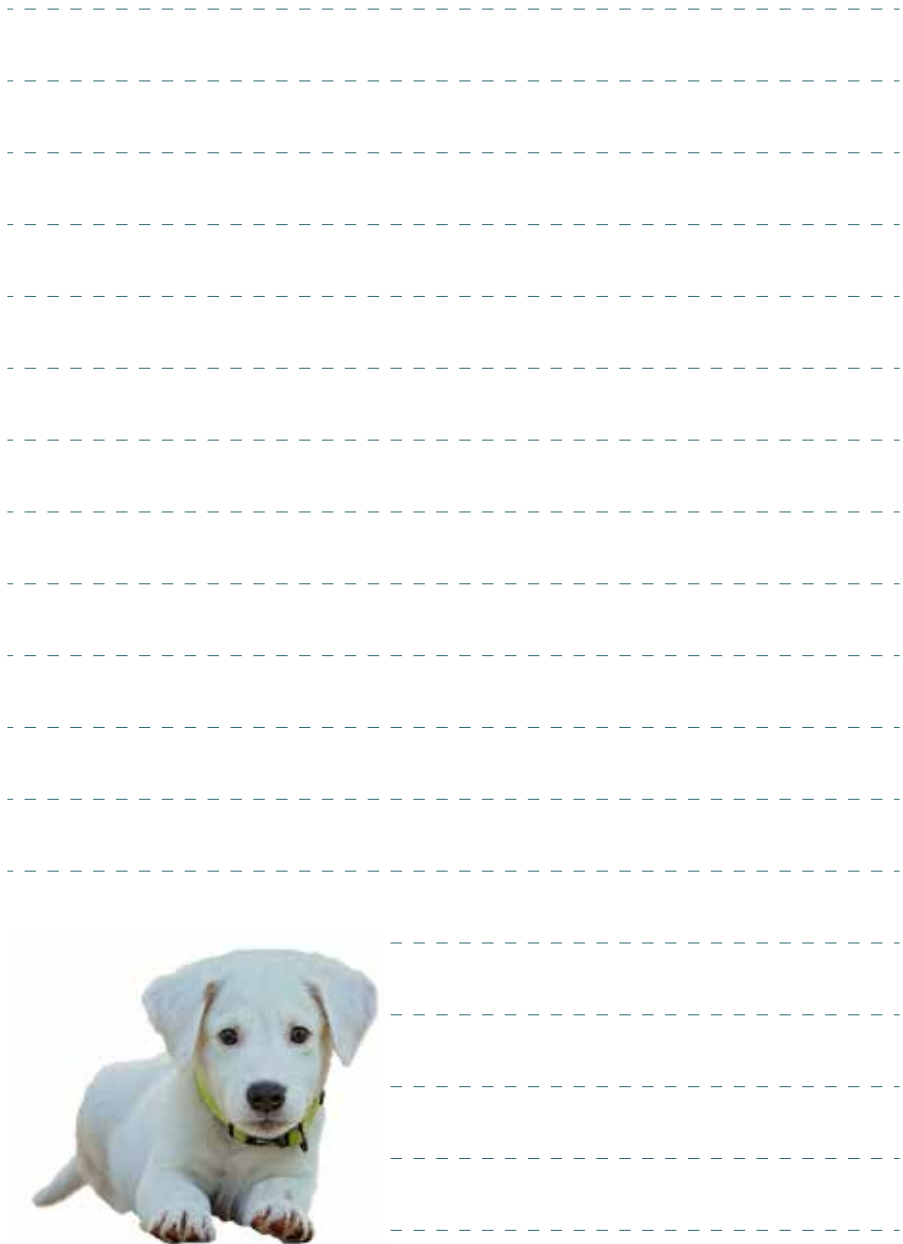
Pasta

Pastamuotoinen valmiste on tahnamaista ja se annostellaan ruuan sekaan tai suoraan koiran suuhun. Pastavalmisteet annetaan yhden tai useamman päivän kuureina.

Oraalisuspensio

Oraalisuspensio on nestemuotoinen valmiste, joka annostellaan ruiskulla joko suoraan koiran suuhun tai ruuan joukossa. Annettaessa lääke ruuan joukossa, on tärkeää varmistaa, että ruoka-annos on sopivan kokoinen, jotta koira tai koiranpentu jaksaa syödä laitetun ruoka-annoksen kokonaan.

Muistiinpanoja

Muistiinpanoja

Orion Pharma Eläinlääkkeet
PL 425, 20101 TURKU, Puh. 010 4261
www.orionvet.fi